

УДК 376+371.2

О.О. Ляшенко

РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ПОНЯТЬ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО ТОЛЕРАНТНІСТЬ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ДОПОМІЖНОЇ ШКОЛИ

В статті представлено результати вивчення стану сформованості понять та уявлень про толерантність учнів старших класів з вадами розумового розвитку.

Ключові слова: толерантність, розумово відстала дитина, допоміжна школа.

В статье представлены результаты изучения сформированности понятий и представлений толерантности у учащихся старших классов с интеллектуальными нарушениями.

Ключевые слова: толерантность, умственно отсталый ребенок, вспомогательная школа.

Проблема толерантності є предметом вивчення цілого ряду наук: філософії, психології, соціології, культурології та ін. Під час розбудови наша країна йде демократичним шляхом розвитку і суспільство визначило вектором слідування загальнолюдськими моральним нормам. В умовах розбудови демократичного громадянського суспільства проблема виховання толерантності набула особливого значення і в педагогіці.

Для історії педагогіки ідея толерантності не є новою. Суспільство завжди проявляло особливу увагу проблемі відносин однієї людини до іншої.

Щодо виховання толерантності, нам відомо ще з стародавніх часів явище таліона, яке вимагало відплати за отримання образи: око за око, зуб за зуб.

Зовсім по-іншому трактується толерантність у християн. Так, Євангеліє пропонує не противитися злу, якщо хтось хоче зняти з тебе сорочку, то краще віддати цій людині й верхній одяг. Тому в нас признається "золоте правило", яке засуджує насилля. Людина повинна керуватися моральними нормами і не руйнувати зв'язки з другими людьми, співіснувати з ними.

Питання виховання толерантності у школярів набуває особливої гостроти, коли йдеться про дитину з вадами інтелектуального розвитку, яка навчається у допоміжній школі. Дослідники

констатують недостатній рівень розвитку толерантної свідомості у значної категорії дітей, підкреслюють труднощі формування у них взаємовідносин з людьми, соціальним середовищем (А. Белкін, Г.Запругаєв, А. Раку, В. Синьов та інші).

Багато дослідників відмічають велике значення морально-психологічного клімату в сім'ї у вихованні поваги до людини, утому числі й толерантності. Нажаль, вивчення сімей учнів допоміжних шкіл показало, що в більшості своїй батьки дітей зазначеної категорії характеризуються низьким рівнем освіти й культури, вони зазвичай пиячать, ведуть асоціальний спосіб життя тощо (В. Карвяліс, Б. Пузанов, А. Раку та інші). Сімейне неблагополуччя сприяє спотвореному розвитку особистості розумово відсталого дитини. Все більшої уваги проблема толерантності у виховному процесі набуває й в корекційній педагогіці. На важливість розвитку поваги до людини в розумово відсталих учнів неодноразово вказували видатні дефектологи, підкреслюючи, що виховання якісних компонентів толерантності є важливим фактором корекції й компенсації дефекту сприяє кращій підготовці випускників допоміжних шкіл до успішної соціалізації (Г.Дульнев, Г. Запругаєв, С. Миронова, В. Синьов та ін..)

Але як відмічають науковці, та показала практика організації навчально-виховного процесу в допоміжній школі, під впливом корекційної-спрямованої системи толерантного виховання розумово відсталі діти здатні правильно оцінювати явища навколишнього середовища.

В той же час в спеціальній літературі з досліджуваної проблеми містяться лише окремі рекомендації, які недостатньо розкривають специфіку організації толерантного виховання учнів допоміжної школи, що не дозволяє максимально використати значні корекційні можливості навчально-виховного процесу в допоміжній школі.

Опитування практиків допоміжних шкіл показало, що виховання толерантності в учнів не є їх цільовою установкою. Тому нами була поставлена задача: виявити рівні сформованості понять та уявлень про толерантність у розумово відсталих учнів 9-х класів. Експериментом було охоплено 60 учнів допоміжних шкіл м. Сімферополя, Севастополя та Бахчисарая. Учням було запропоновано відповісти на розроблені нами запитання, що дозволило нам виявити рівні сформованості толерантності. Експеримент проводився у лабораторних умовах у вигляді індивідуальної бесіди з учнями, результати відповідей фіксувалися. Аналіз відповідей старшокласників дозволив нам виділити чотири групи учнів за рівнем сформованості понять та уявлень про толерантність: достатній, середній, низький та дуже низький.

До достатнього рівня нами були віднесені учні які володіють достатньо стійкими поняттями, що визначають термін

"толерантність". Їх судження про сім'ю, правила поведінки у школі, на вулиці, серед однолітків відносно повні. Вони згодні проявити терпимість та терпіння до однолітків у випадках їх агресивної поведінки, з повагою відносяться до всіх дітей класу, розуміють що таке добро і зло, людини будь-якої національності вони готові зустрічати як друга. Всі ці критерії свідчать про достатній рівень сформованості поняття "толерантність". Нажаль, кількість учнів з таким рівнем слав всього 8,3% від загальної кількості респондентів. (див. табл. 1)

Таблиця 1

Рівні сформованості понять та уявлень про толерантність в учнів дев'ятих класів допоміжної школи

Рівні			
Достатній	Середній	Низький	Дуже низький
8,3%	30%	50%	11,7%

У групу з середнім рівнем ввійшли учні, які володіють поняттям толерантності у дещо меншому обсязі, рівень їх розуміння досить поверховий. Їх судження менш логічні, менш повні, вони не завжди усвідомлюють і критично ставляться до запропонованих питань. Під час бесіди вони менш активні, розуміють що таке сім'я, хто головний, як треба себе вести у школі, але за її межами не бажають дотримуватися моральних приписів, гарно відносяться до однолітків, але тільки до тих, яких вони люблять, негативно відносяться до людини з іншим кольором шкіри. Кількість учнів з цим рівнем складає 30%.

До третьої групи були віднесені діти з низьким рівнем толерантності. Їх розуміння запропонованих питань поверхове, діти уявляють собі що таке сім'я, але вони не завжди розуміють питання, що не дає їм можливість проаналізувати ситуацію та оцінити свою поведінку по відношенню до інших осіб. Вони не уявляють собі що таке національність, не знають як відноситись до учнів різних національностей. Цю групу складають 50% учнів.

До четвертої групи ввійшли підлітки з дуже низьким рівнем. У переважної більшості випадків запропоновані питання з толерантним змістом залишилися не розв'язаними навіть після значної допомоги експериментатора. Інформацією про такі поняття як терпимість, жорстокість вони не володіють. Таку групу склали 11,7% учнів.

Як свідчать представлені результати, основну масу складають учні з низьким та дуже низьким рівнем сформованості толерантності - 61,7%. Наведені вище матеріали, свідчать про те, що в існуючий практиці виховання толерантності в допоміжних школах інтернатного типу типовими є такі недоліки, які потребують значних зусиль у

реалізації освітнього та колекційного потенціалу даного виду урочної та позаурочної діяльності дітей в задами інтелектуального розвитку.

Дослідження показало, що учні одного й того ж класу мають різний рівень сформованості понять та уявлень про толерантність. Це обумовлює актуальність проблеми виховання толерантності в учнів даної категорії.

Список використаних джерел

1. Асмолов А. Историческая культура и педагогика толерантности // Мемориал. 2001., №24, с.61-63.
2. Синьов В., Пометун О. Основы теорії виховання. – К. : КІВС при НАВСУ, 2000. – 140 с.
3. Степанов П. Как воспитать толерантность? // Народное образование. 2001 № 9, 2002 № 1.
4. Риэрдон Бетти Э. Толерантность - дорога к миру. М., 2001.

The paper presents the results of a study of formation of concepts andpredstavleniyo tolerance for high school students with disabilities intelletkualnymi.

Keywords: tolerance, a mentally retarded child, secondary school.

Отримано 24.2. 2012

УДК 376.1 – 058.862

С.П. Миронова

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК САМООБСЛУГОВУВАННЯ У ДІТЕЙ-СИРІТ З ВАДАМИ ІНТЕЛЕКТУ

У статті описані умови педагогічно доцільного, корекційно спрямованого керівництва процесом формування навичок самообслуговування у розумово відсталих дошкільників-сиріт.

Ключові слова: навички самообслуговування; самообслуговуюча діяльність; діти-сироти; дошкільники з вадами інтелекту; корекція; дитячий будинок.

В статье описаны условия педагогически целесообразного, коррекционно направленного педагогического руководства процессом